

Eski Zağralı Bir Divan Şâiri: Handî ve Divançesi

Araş. Gör. Ömer ÖZKAN*

Özet: Bu çalışma, Osmanlı kültür merkezlerinden olan Eski Zağra'da dünyaya gelmiş, 19. yüzyıl ortalarında yaşamış bir sanatkârın, Handî'nin hayatı, edebî yönü ve divançesi üzerine kaleme alınmıştır. Böylelikle, edebiyat tarihlerinde ve bazı temel kaynaklarda adından dahi söz edilmeyen bir şâir ve onun değişik vesilelerle bulunduğu coğrafyalar hakkında bazı yeni bilgiler ilim âlemine sunulmuştur. Bu vesileyle şâirin hayatı ve sanatı ile ilgili incelemelere geçmeden, doğduğu mekan olan Eski Zağra şehri ile ilgili açıklayıcı bazı kısa bilgilere yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Eski Zağra, Handî, divançe, divan şiiiri

Giriş

Bu çalışma, Osmanlı kültür merkezlerinden olan Eski Zağra'da dünyaya gelmiş, 19. yüzyıl ortalarında yaşamış bir sanatkârın, Handî'nin hayatı, edebî yönü ve divançesi üzerine kaleme alınmıştır. Böylelikle, edebiyat tarihlerinde ve bazı temel kaynaklarda adından dahi söz edilmeyen bir şâir ve onun değişik vesilelerle bulunduğu coğrafyalar hakkında bazı yeni bilgiler ilim âlemine sunulmuştur. Bu vesileyle, şâirin hayatı ve sanatı ile ilgili incelemelere geçmeden önce, doğduğu mekan olan Eski Zağra şehri ile ilgili açıklayıcı bazı kısa bilgilere yer vermeyi uygun gördük.

Günümüzde Bulgaristan sınırları içerisinde bulunan Eski Zağra şehri, Bulgaristan'ın diğer önemli yerleşim merkezlerinden olan Filibe, Niğbolu ve Sofya gibi, özellikle Osmanlı döneminde onlarca şairin yetişmesine zemin hazırlamış kültür ve sanat merkezlerindedir.

Osmanlı topraklarına Murad Hüdavendigâr (1362-1389) devrinde dahil edilen bu şehir (Çağatay 1992: C.I.6; Acaroğlu 1988: 159) Doğu Rumeli Vilayetinin ortalarında yer almaktadır. Uzun yıllar sancak merkezi olmuş, 1935 yılında bir vilayet merkezi hâline getirilmiştir. Kuzey Trakya (Doğu

---

*Gazi Üniversitesi, SBE, TDE Bölümü / ANKARA
e-posta: ozkan@gazi.edu.tr

Rumeli/Şarkî Rumeli)'nin ikinci büyük şehri olan Eski Zağra, 1877-1878 savaşı sırasında tamamen yanmış ve daha sonra yeniden inşa ve imar edilmiştir (Düzdağ; Balkanlı 1986:165-167). Tarihi önemine binaen şehrin etrafı surlarla çevrilmiş durumdadır. Tabii güzelliği yanında iklimi, topraklarının verimliliği, kaplıcaları ve gül bahçeleri ile meşhurdur (Oğuz1986:79-80). Bağları ve şarapçılığıyla da ünlü olan şehrin ticaret itibariyle de bölgenin en hareketli merkezi durumunda olduğu ifade edilmektedir. 1864-1874 Devlet Salnameleri ile 1870, 1877 Edirne Salnamelerine göre 100, 1876 Edirne Salnamelerine göre ise 102 köye sahiptir. Nüfusu başta Bulgarlar, Türkler, Yunanlar, Çingeneleler, Yahudiler ve diğer azınlıklardan meydana gelir (Oğuz 1986:81).

Evliya Çelebi, Seyahatnâme'sinde Eski Zağra ile alakalı, mübalağalı olduğu söylene de, oldukça geniş ve tasvirli bir anlatıma yer verir. Bu satırlardan bir kısmı, ünlü seyyahın kendine mahsus üslûbuyla şöyledir:

“Şehr-i Eski Zağra ensesi şimâl cânibi dağdır, mâ-fevki sâfi bağdır. Kible taraf tâ taht-ı sâni Edirne şehrine varınca yigirmi dörd sâ'at yer ilgar ile sâfi kurâlar ile müzeyyen kat-ender-kat ma'mûr [u] âbâdân kurâ-yı büldânlar ile ârâste ve ravza-i Rıdvân-misâl bâğ-ı İremlele pîrâste bir sahrâ-yı sebzezâr-ı lâle-'izârın şimâline vâkı' olmuş bir şehr-i müzeyyendir. Cümle hânelerinin revzenleri kible cânibine nâzır tahtânî ve fevkânî sarây-ı âlilerdir, kim cümle üç bin aded kiremitli hâne-i zibâlardır kim Filibe şehrine sehel yan başı gelir şehr-i ma'mûrdur. Ve cümle yedi yüz altmış aded bölme şâh-râhları gâyet pâk tarik-i âmlardır. Ve cümle on dörd aded mahallâtdır. Meşhûru bunlardır.”

(Kahraman vd. 2002:214) Rumeli'de, sanat erbabı yetiştiren kültür ocaklarından biri olan Eski Zağra, Evliya Çelebi'nin de dile getirdiği gibi fizikî şartlar itibariyle, bağlar ve bahçelerle müzeyyen bir şehir görünümündedir. Çalışmamıza konu olan Handî Efendi'nin şiirlerine göre de suhan ehlinin meclisler tertip edip sanatlarını icra ettiği bir edebî muhit özelliği taşır.

Kaynaklarda Zağra menşeli olan veya bir görev icabı orada bulunan şairlerden söz edilir. Tespit ettiğimiz Zağralı şairler şunlardır: Aşkî Ahmed (Tuman:2872), Nebî Dedeade Ubeydî (Tuman:2754), Hafız Şefkatî (Tuman:2067; Süreyya:C 5:1571), Mehmed Tarzî (Tuman:2491) ve Uyûnî Çelebi (Tuman:3046). Bunların dışında Handî'nin şiirlerinde adını zikrettiği Zağralı şairler vardır. Bunlar ise: Remzî, Emînî, Hicâbî, Ulvî ve Fevzî'dir. Tarihi ve edebî kaynaklarda Handî'nin, Arap ve Acemde dahi tanındıklarını beyan ettiği bu şairlerin isimleri yer almamaktadır.

Handî Efendi ve Hayatı

Tezkireler ve belli başlı edebiyat tarihleri “Handî” mahlaslı bir şairden bahsederler. 18. yüzyılda yaşamış bir Mevlevî şeyhi olan bu şair Lefkoşalıdır (Genç 2000; Sâlim; Kurnaz vd. 2001; Özcan 1989: C.5; Süreyya: C.2; Levend 1998). Çalışmamıza konu olan Handî ise adı geçen şahsiyetten farklı bir sanatkar olup hakkında hiçbir kaynaktan bilgi bulunmamaktadır. Bu bakımdan, onun hayatına ait bazı temel çizgiler, eserlerindeki değişik ibareleri dikkate alınarak elde edilmiştir. Handî'nin asıl adıyla ilgili bir kayda rastlanmasa da dîvançede müstensih, iki gazelin altına düştüğü bir dipnotta¹ “Handî Efendi” adlandırmasını kullanmıştır. Dolayısıyla şairden, “Handî Efendi” biçiminde bahsetmenin yanlış olmayacağı kanaatindeyiz.

Rumelili şairlerden olan Handî Efendi'nin doğum tarihi belli değildir, ancak Edirne Katibi Mustafa Râzî Efendi² (Canım 1995:363) ve Eski Zağra kadısının oğlu Mehmed Kâmil Efendi³ (Süreyya:C.3:860)'ye takdim ettiği şiirler; yakın arkadaşlarından olduğu tahmin edilen Remzî Efendi'nin divançeye düştüğü 1277 (M.1860) tarihi; Anadolu'da özellikle de İstanbul'da 19. yüzyılda yaygın biçimde kullanılmaya başlanan fes ile ilgili, tasvir edici beyitlerin hem divançede hem de mürettep divanda (Fedai 1993) mevcut olması; mürettep divandaki şiirlerde yer yer Sultan Abdülmecid (1839-1861)'in adının zikredilmesi, ayrıca burada, bir tekyenin tamiri için (H.1261) (Fedai 1993) tarihinin düşürülmüş olması onun 19. yüzyılın ortalarında hayatta olduğunu gösterir.

Yine şiirlerinden hareketle elde edilen bilgilere göre, doğum yeri Bulgaristan topraklarında yer alan Eski Zağra şehridir. Bu bilgiyle ilgili hem divançede hem mürettep divanda oldukça açık ifadeler yer alır⁴.

Şiirler arasında bulunan mersiyelerden, şairin Mehmed Rauf adında bir oğlu olduğu ve bu çocuğunu genç yaşta kaybettiği bilgisine ulaşıyoruz (Fedai 1993). Bunun dışında hanımının ismi veya başka çocuğu olup olmadığıyla ilgili bir malumata rastlayamadık.

Hayatının tamamını Zağra'da geçirmedeği anlaşılan Handî Efendi, bir müddet Kıbrıs ve Edirne'de bulunmuştur. Bu ikametlerin, bir devlet görevi gereği olması muhtemeldir. Ancak Handî'nin Zağra ile ilgili zengin ifadelerine bakacak olursak onun uzun bir müddet burada kalmış olduğu, daha sonra gurbete çıktığı sonucuna ulaşırız.

Şairin, Arapça ve Farsça kalıplaşmış ibarelerden şiirlerinde sıkça yararlanması, cahillik mürekkebinin yalamış insanlar ile vezinsiz söz söyleyen müteşairleri tenkid etmesi ve kaleme aldığı şiirlerden anlaşıldığı üzere, devlet görevlilerine yakın bir konumda bulunması onun devrin klasik ilimlerini tahsil etmiş olması ihtimalini kuvvetlendirir.

Divançe müstensihinin kayıtlarından anlaşıldığına göre şair ölmeden iki hafta evvel iki gazel kaleme almış ve bunların dostlarına duyurulmasını istemiştir. Bu gazellerdeki ifadeleri ölümü bekleyen bir hastanın psikolojisiyle yazılmış gibidir⁵.

*Geldi ol demler ki gerdûn bağırımı kan eyleye
Âkıbet mülk-i vücûdum hâke yeksân eyleye (D.31)***

Matla beytiyle başlayan gazelin tamamında ve diğer gazelde, dünyadan feragat etmiş, artık son nefesini de verip ruhunu teslim etmeyi bekleyen bir insan manzarası çizilir. Bu durum, ölüm tarihi belli olmayan şairin, bir hastalık nedeniyle hayata gözlerini yummuş olabileceği ihtimalini de düşündürmektedir.

Edebî Yönü

Handî Efendi, şiirlerinde “Handî” mahlasını kullanmıştır. Fakat, ele aldığımız manzumeler arasında, hiç mahlas kullanmadan kaleme aldığı bir gazeli ve Hz. Ali’ye olan muhabbetinden kaynaklandığını tahmin ettiğimiz “Ali” mahlasıyla yazdığı bir gazeli bulunmaktadır⁶. Ayrıca şairin, manzumelerinde Kerbelâ’dan (D.28), evlâd-ı Ali’den (D.30/31) ve “Haydar” namıyla Hz. Ali’den ve onun kılıcından bahsetmesi (D.21), yine bir gazelde âlem hankahına Hacı Bektâş Velî’ye ikrar eylemek için geldiğini dile getirmesi (D.30/31); Balkanlarda yaygın olan Bektâşîliğin, az da olsa tesirinde kaldığını gösterir.

Handî, devrindeki pek çok şair gibi, tasavvufî sembolleri şiirlerinde işlemiş ve meşhur mutasavvıf şairlerden Eşrefoğlu Rûmî’nin ünlü bir gazelini, aynı edâyıyla tahmis etmiştir⁷. Ne var ki bu bilgilerden hareketle Handî’nin, tasavvufî terminolojiyi şiirlerinde yoğun olarak kullanan ve bunu propaganda amacıyla gerçekleştiren mutasavvıf bir şair olduğunu söylemek yanlış olur.

Handî, kendi sanat anlayışı ve konumuyla ilgili fahriyeli ifadeler sarfetmiş, kendisini bir “şâ’ir-i fâyik” ve fesahatiyle “emîr’l-âlem” olarak tavsif etmiştir (D.2/3, 13/14). Ayrıca, Rûhî’nin bir şiirine nazire ola-

rak yazdığı terkîb-bendde ise bir söz ustası olarak gördüğü Rûhî'nin takipçisi olduğunu dile getirmiştir (D.9/10/11/12).

Mevcut bilgilere göre Handî Efendi'nin mürettep bir divanı, divançesi ve bir şiir mecmuası arasında “divân-ı Handî” başlığı altındaki şiirleri vardır.

Handî'nin hayatı ve şahsiyeti ile ilgili bilgileri de ilk kez ortaya çıkaran mürettep divanın varlığı yakın zamanda tespit edilmiştir. Divanı ilim âlemine tanıtan Harid Fedai ilgili yazısında, divanı tespit etme ve inceleme çalışmalarını dile getirmektedir. Buna göre mevcut divan, Kıbrıs'ta tertip edilmiştir. 204 sayfadan oluşmakta ve “Mukaddime-i Divan-ı Handî” başlığını müteakiben bazı kasideler, na'lar, medhiyeler, mersiyeleler, terkîb-bendler, tahmisler, muhammesler, müsemmenler, tercî-bendler, murabbalar, müseddesler, miraciyeler, müstezatlar ve gazeller ve bir tarih manzumesi içermektedir (Fedai 1993). Eserdeki gazellerin 329 adet olduğu kaydedilmiştir.

Handî'nin bir diğer eseri ise çalışmamıza esas teşkil eden divançedir. Bu eser Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektâş Velî Araştırma Merkezi Başkanlığı kütüphanesinde 413 numaralı kayıtta bulunmaktadır. Yazma, cildsizdir ve yazıların bir kısmı, su tesiriyle olsa gerek yıpranmış ve bozulmuştur. Ayrıca, 240x165 (185x120) mm ölçüsünde, 33 varak, kağıdı âharsız ve filigransızdır. Müstensihî, şairin birlikte müşterek gazel kaleme aldığı Mehmed Şerif Remzî Efendi'didir. İstinsah yeri Eski Zağra ve istinsah tarihi ise 1277(M.1860)'dir. Şairin bazı ifadelerinden anlaşıldığına göre buradaki şiirler, mürettep divandan daha sonra, şairin ölümüne yakın bir zamanda kaleme alınmıştır.

Divançe'de 57 gazel, 3 müstezat, 1 kaside, 2 terkîb-bend, 1 murabba, 15 muhammes, 5 müseddes, 2 müsemmen ve 5 tahmis bulunmaktadır. Eserde yer alan manzumelerden bir kısmının başlıkları müstensih tarafından yanlış yazılmıştır. Nitekim bu şiirlerin nazım şekilleriyle, müstensih tarafından onların üzerlerine yazılmış adlandırma uyuşmamaktadır. Örneğin bir mütekerrir murabba gazel olarak gösterilmiş ve bir mütekerrir müseddes tercî-bend olarak adlandırılmıştır.

Ayrıca, Süleymaniye Kütüphanesi'nde, Hacı Mahmut 3452/2 (v.69-110), “Hâzâ Dîvân-ı Handî Efendi Der-Zağra-i Atîk”⁸ başlığı altında 162 şiir yer alır. Şiirlerin sonunda H.1265 tarihi bulunmaktadır. Bu şiirler 128 gazel, 14 tesdis, 8 tahmis, 4 kaside, 2 muhammes, 1 mesnevi, 1 ta'sir, 1 müsemmen, 1 müseddes, 1 terkîb-bend, ve 1 kıt'a nazım şekilleriyle kaleme alınmıştır. 128 gazelden birisinde mahlas kullanılmamış; 81'inde

Ali, diğer 46'sında ise Handî mahlası kullanılmıştır. Gazeller dışındaki şiirlerin de ikisi dışında hepsinde Handî mahlası tercih edilmiştir.

Bunlara ek olarak, Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi'nde, 5239 numaralı Şiir Mecmuası'nda "Gazel-i Handî" adıyla kayıtlı bir şiir yer almaktadır. Mürettep divanda ve Süleymaniye'deki mecmuada da bulunmayan bu gazelin, üslûbundan hareketle, incelememize konu olan Handî'ye ait olması muhtemeldir. Beş beyitten meydana gelen gazel aşağıdaki gibidir:

*Bâg-ı dehr içre gehî gül gibi handânız biz
Gâh olur bir gül için bülbül-i nâlânız biz*

*Pây-mâl-i ser-i gîsû-yı perîşânın olup
Rûzgâr ile gider hâk ile yeksânız biz*

*Gönlümüz yakma bizim cevr ile ey dehr-i denî
Bir iki gün bu fenâ tekyede mihmânız biz*

*Yakarız şu'le-i âh ile sakın dâmenini
Bizi incitme felek âteş-i sûzânız biz*

*Handiyâ bakma sakın çeşm-i hakaretle bize
Mâlik-i hayl ü haşem sâhib-i divânız biz*

Her ne kadar ilgili kaynaklarda Handî Efendi'ye dair, onun varlığını ve hayat hikâyesini ortaya koyacak bilgileri tespit edememiş olsak da yazdığı şiirler; varlığı, sanatçı kişiliği ve yaşadığı dönem hakkında tek kaynak olma özelliği taşımıştır. Elbette, ilave yeni bilgilerin gün yüzüne çıkmasıyla, yaptığımız bu çalışmadaki eksik kalan yönler de tamamlanacaktır. Biz bu çalışmanın, Handî Efendi'yle ve onun yaşadığı coğrafyayla ilgili yapılan ve yapılacak olan daha başka çalışmalara yeni bilgiler sunacağını; değişik tarih ve mekanlarda kaleme alınmış çok sayıdaki şiirlerini tespit ettiğimiz bu velûd şâirin şiirlerinin tamamının mürettep bir şekilde yayımlanmasına da katkılar sağlayacağını düşünüyoruz.

Açıklamalar:

¹ Divançede 53. gazelin altında bulunan bu dipnot şu şekildedir: "Handî Efendi merhûm fevt olmazdan on beş gün mukaddem Zagravî Muhammed Şerif er-Remzî Efendiye vermiş ve ehıbbâya neşr ü i'lân eyle diye tebyîn buyurmuş olduğu dü kıt'a".

² "Edirneli Mehmed Efendi'nin oğludur. Edirne Katıplığı yapmıştır. Sultan Abdülmecid devri (1839-1861) sonlarında 1857 yılında vefat etmiştir." bk.(Canım 1995:363)

³ "Zağra ileri gelenlerinden olup Kapıcıbaşı olmuştur. II. Mahmut devri (1808-1839) sonlarında vefat etti." bk. (Süreyya:C. 3:860)

⁴ Zagra'da eger olmasa efvâc-ı ekâbir
Erbâb-ı nûket eylemez arz-ı makâdir*
Şâ'ir varasan cümlesi bî-behre vü dündür
Erbâb-ı himem cevher-i hâlis gibi zâhir
Hep beldemizin eşref-i a'zâ-yı kirâmı
Her biri Felâtun-reviş-i hayy-ı mu'âsir
Erbâb-ı suhandan nicesi fenn-i nûketde
Deryâ-yı fesâhat u belâgatda meşâhir
Fevzî vü Hicâbî vü Emînî dahi Ulvî
Ma'rûf heme Rûm u Acem'de nice şâ'ir
Kâmûs-ı ma'ânî vü güher-pâş-ı belâgat
Envâr-ı sünûhât-ı İlâhî ile bâhir
Hiç böyle karardan cihân olmaya aslâ*
Tetahhur-ı nihâdla belî tayyib ü tâhir
Eşrâr-ı zamâne bigi habbâl nidelim biz
Bî-kâide mechûl-ı meâli nidelim biz
Terkîb-bend.1/12

Ben gibi sana aceb bende-i sâdik var mı
Âşık istersen eger ben gibi âşık var mı
Seni medh eyleyecek şâ'ir-i fâ'ik var mı
Acebâ Zagra'da erbâb-ı dakâyık var mı
Mahzen-i gevher-i esrâr-ı hakâyık var mı
Ben gibi tab'-ı şerîfine muvâfık var mı
Pes simurg gibi başına cevelân ederim
Âh edersem seni ben hâk ile yeksân ederim
Müsemmen4/3

Eski Zagra Rûm ili gül deşt-i sahrâ-yı bahâr
Andıran eş'âr-i pâkime hevâ vü âbdır
Mürettep Divan s.109

Ben fehîm-i cân-ı aşkım işte geldim zâhire
Eski Zagra'da tevellüdde karârım vardır

Mürettep Divan s.114

⁵ *Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün*

Geldi ol demler ki gerdûn bagrımı kan eyleye
Âkıbet mülk-i vücûdum hâke yeksân eyleye
Ne Süleymânlar bıraktı taht u tâc-ı devletin
Dost cevri âkıbet bu mülkü vîrân eyleye
Yârdan mümkün değil gönlüm ferâgat eylesin
Yâr ise rüyuna karşı gözlerim kan eyleye
Öyle gördüm ki cihânın bî-sebât âsâyışın
Âşık-ı sâdıklara bin dürlü elvân eyleye
Fikrimi endîşe-i zülf-i hevâdâr eyledi
Giderek bu fikr-i gam aklım perîşân eyleye
Âşık-ı sâdik odur kim cevri-yâra sabr ede
Cevri-yâr ol âşıkın derdine dermân eyleye
D.31

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Devlet ol devlet ki hüsn ü sabr ile insân ola
Âdemiyyet üzre bunda Rüstem-i devrân ola
Başına tâc-ı kerâmet giydiğin fark eyleye
Oynadıp rahş-ı kerâmet şevsüvâr-ı şân ola
Her belâya hayr ede Hakdan bile her cilveyi
Kışver-i mülk-i cihânda kul iken sultân ola
Bir melek-sîmâ ki mahbûb-ı zamândır anlaya
Kullugun bilip cihânda Yûsuf-ı Ken'ân ola
Âşık oldur ki firâka sabr ede Eyyûb gibi
Dîde-i Ya'kûbveş hep gözleri giryân ola
Hüsnüne irfânına sâmânına magrûr olan
Hakk bâtil nidüğün fark etmeyen şeytan ola
Serpilip meydân-ı aşka hâk-i pâ-yi yâr olup
Son nefesde ol dahi Handî gibi handân ola
D.30/31

** D:Divançe

⁶ Şairin "Ali" mahlasını kullanarak kaleme aldığı kimi şiirler mürettep divandaki gazeller arasında da mevcuttur. Bu bilgi için bk. (Fedai 1993).

⁷ Gazel-i Eşrefoglu Rûmî

Tahmîs-i Handî Efendi

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

Şu yüzde varlığın şahid gerekdir dîde-i insân

Ve lâkin her bir insana degildir behre bu seyrân
Cemâlin pertevinden aks alıp âyine-i devrân
Tecellî şevki didârın beni mest eyledi hayrân
Ene'l-Hak sırrını candan anınçün kılmazam pinhân

Rumûzât-ı İlâhîdir benim her nutk u güftârım

Hezârân vahyden âsârdır enfâs-ı âsârım
Makâm-ı arşdan rü'yet getirdi seyr-i izhârım
Semâda seyr eder sırrım cihânı tutdu envârım
Mukaddesler cemîsi benüm sırrımda ser-gerdân

Benim ilm-i nihânımdan makâm-ı menzîlim ma'lûm

Tenekkürden müberrâdır kamu ma'lûme-i mektûm
Emir geldim benim emrim komaz bir kimseyi mahrûm
Çürümüş tenlere bir kez eger dersem bi-iznî kum
Yalın ayak ü baş açık duralar kamusu uryân

Hicâb-ı âriyyetden keşf olur bana kamu yüzler

Behîşt-i rü'yetinden müstevîdir pişeler düzler
Degil mahrûm seyirimle bu sûfûfda gören gözler
Bu ay ü gün bu yıldızlar bu geceler bu gündüzler
Bu yazlar kışlar ü güzler benim emrimdedir yeksân

Kemâl-i zât-ı tevhîde bekâ billâh mahremdi

Olur kim hakkı bâtıldan seçen zîşân-ı ekremdi
Ben ol kutbum kamu vâriyyetim ma'lûm ola imdi
Cihân tılsımının bendi benüm elümeddir şimdi
Benim bugün bu meydanda benimdir top ile çevgân

Bilenler ilm ü irfâmı tecellîye olur hâiz

Velî sûretde bi'l-cümle olur derece-i nâcîz
Hayât-efzâ-yı cândır her sözüüm fehim eden nâkız
Benim ilm-i ledünnümde hezârân Hızr olur âciz
Benim her bir tecellîimde nice bin Mûsiler hayrân

Adım Handî velî ammâ suverde belli tahkîki

Sakın hem-sûret-i Rahmândan gel kılma tefrîki

Beyân etdim cemâl-i mutlakı ya sûret-i Hakk'ı
Sanırsın Eşrefoglu'yam ne Rûmî'yem ne İznîkî
Benim ol dâim ü bâkî göründüm sûretâ insân D.30

⁸ Çalışmamıza konu olan Handî Efendi'ye ait olması kuvvetle muhtemel bulunan bu şiirler üzerindeki araştırmamız hâlen devam etmektedir. Mevcut tespitlerimize göre bu nüshada yer alan hiçbir şiir; ne divançedekilerle ne de mürettep divandakilerle aynı değildir. Ancak, nüshada şiirlerin sonunda bulunan H.1265 tarihi, şiirlerde bazen Handî bazen de Ali mahlasının kullanılmış olması, en başta yer alan “Der-Zağra-i Atfık” ibaresi ve şâirin Hazreti Ali, Hasan-Hüseyin ve Hacı Bektaş Velî ile ilgili kaleme aldığı şiirler bunların, bahsi geçen Handî Efendi'ye ait olması ihtimalini güçlendirmektedir.

Kaynakça

- ACAROĞLU, M. Türker (1988), *Bulgaristan'da Türkçe Yer Adları Kılavuzu*, Ankara.
- AGÂH SIRRI LEVEND(1988), *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara.
- BALKANLI, A. Kemal (1986), *Şarkî Rumeli ve Buradaki Türkler*, Ankara.
- CANIM, Rıdvan(1995), *Edirne Şairleri*, Ankara.
- ESRAR DEDE(2000), *Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye*, (hzl. İlhan Genç), Ankara.
- EVLİYA ÇELEBİ (2002), *Seyahatnâme*, (hzl. Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı), İstanbul.
- FEDAİ, Harid (1993), “Kıbristan Divan Sahibi Bir Şair: Handî” *Uluslar arası Üçüncü Türk Kültürü Kongresi Bildirileri*, 25-29 Eylül 1993 Ankara, C.2, AKM.
- FINDIKLILI İSMET EFENDİ(1989), *Tekmiletü'ş-Şakâik, Şakâik-i Numaniye ve Zeyilleri*, (hzl. Abdülkadir Özcan), İstanbul.
- HÜSEYİN RÂCİ EFENDİ, *Zağra Müftüsünün Hatıraları Tarihçe-i Vak'a-i Zağra* (hzl. E.Düzdağ).
- KAZASKER SALİM EFENDİ(1315), *Tezkire-i Salim*, İstanbul.
- MEHMET NAİL TUMAN(2001), *Tuhfe-i Nâilî*, Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri, I-II (hzl.C.Kurnaz-M.Tatcı), Ankara.
- MEHMED SÜREYYA(1996), *Sicill-i Osmanî*, İstanbul.
- MUSTAFA NURİ PAŞA(1992), *Netâyicü'l-Vuku'ât*, (hzl. N.Çağatay), Ankara.
- M.Türker Acaroğlu,
- OĞUZ, Süleyman (1986), *Osmanlı Vilayet İdaresi ve Doğu Rumeli Vilayeti (1878-1885)*, Ankara.

A Divan Poet From Eski Zağra: Handî and His Divançe

Research Assist. Ömer ÖZKAN*

Abstrac: This essay is written about artistic aspect, collected poems and life of an artist, Handî, who lived in the middle of 19 th. Century and was born in Eski Zağra, one of the cultral centrum of Ottoman Empire. So, some new information about a poet, whose name was not mentioned in literature history and in some bibliographies, and also the places in which he was located with different couses, were presented to the science world. Thus, some explanatory information were given before passing, to investigations related to poet's life and art.

Key words: Eski Zağra, Handî, divançe, divan poenty

---

* Gazi University Department of Turkish Language and Literature / ANKARA
e-mail: ozkan@gazi.edu.tr

Поэт-диванист из Старой Загры : Ханди и его Диван

Омер ОЗКАН, научный сотрудник*

Резюме: Данная статья посвящена жизни, творчеству и диванче Ханди - поэта, родившегося в одном из культурных центров Османской Империи - Старой Загре и жившего в середине 19-го века. В статье предоставлены новые сведения о поэте, имя которого не упоминается в литературных и других источниках и о местах, в которых он побывал. Прежде чем преступить к исследованию жизни и творчества поэта, автор дает краткое описание родины поэта - Старой Загры.

Ключевые слова: Старая Загра, Ханди, диванче

---

* Университет Гази, Факультет естественных наук и литературы, кафедра Турецкого языка и литературы- АНКАРА
e-mail: ozkan@gazi.edu.tr